

iskati izvira v turščini, a ne v italijanščini. Kalinovo narodno ime „korarček“ (prim. italijan. „monachino“) nam je razumljivo, če se spomnimo rdečega ovratnika, a Pohlinov „bolt“ (ozir. boltek) je bržkone ljubkovalna okrajšanka (Koseform) kakega lastnega imena (Oswald?? Primeri priimke Bolta, Baltič, Bavdek). —

Najbolj zanimiva v „Pisanicah“ je pa alegorija o Belinu (Apolonu), kajti sumiti bi se dalo, da imamo razumeti za Belinom zgodovinsko osebo tedanje dobe, od katere so se tedanji naši prosvetljenci in prijatelji omike nadejali, da jim bo pokrovitelj in — spešitelj narodne izobrazbe. Kakor je Burja (veter) senca ali podoba neusmiljenih tiranov, tako je Belin „ena senca“, t. j. reprezentant dobrotljivih **oblastnikov**. In kranjske modrice tožijo, da jim njih laške sestre („nevtadne Lahinje“) v svoji nenasitnosti ljubljenega in težko pričakovanega Belina zadržujejo na Laškem, in one prosijo, naj ga jim vrnejo, kakor so obljubile vrniti ga, češ da Kranjice so ga Lahinjam le na kratek čas posodile, rok posojila da je že minul i. t. d. Kranjske modrice se obračajo dalje do Belina s prošnjo: „O ljubi nas, Belin! Goreče bomo me tebe vselej ljubile in ti poklonile Ovide in Vergile. Vsi Kranjci bodo tvojo ljubezen peli in vsa Ljubljana bo tebi čast in hvalo pela, češ da je po tebi prejela zlate čase. Njej boš ti to, kar je bil Rimu Avgust, namreč oče modric, vsa čast nje in nje svetlost.“ — Kdo naj bi bil takov dobrotljiv vladar, pokrovitelj modric in prosvetitelj? Mar cesar Jožef? Ta je bival v Italiji 1769, tisti čas pa je potoval po Rusiji. Ta je za Kranjsko in za Ljubljano predaljen. — Morda nam je pod Belinom razumeti kot dobrotljivega oblastnika Frana Adama grofa Lamberga, ki je baš leta 1780 nastopil deželno glavarstvo na Kranjskem! Prav zmiselno se mi zdi, da so se pisničarji pri njem hoteli s tako alegorijo ulaskati in prikupiti. Na to misel me napotuje takoj za opereto „Belin“ uvrščeni pozdrav ali čestitka s hronogramom 1780 „na veseli prihod njega ekscelece novega gospoda poglavarja kranjske dežele grofa Frana Lamberga“. Če bi se dognalo, da je bival prav pred nastopom deželnega glavarstva kranjskega v Italiji, postala bi ta kombinacija dokaj verjetna. — O tem naj nas pouče raziskovalci naše domače zgodovine! —

Sklepno hočem še poudariti, da bodi ta Šlebingerjeva razprava vzor programskim razpravam na naših srednjih šolah, kajti domače slovstvo in domača zgodovina, domače zemljepisje in naravopisje nudi za take razprave gradiva dovolj. —

L. P.

Iz „Časopisa za zgodovino in narodopisje“ so izšle v ponatisku tri razprave vseučiliškega profesorja g. dr. K. Štreklja, in sicer „Razlaga nekaterih krajevnih imen po slovenskem Štajerju“, „Nekaj prispevkov k slovenski bibliografiji“ in „Književna poročila“ (ocena knjig „Materialy dlja istorii slavjanskoj filologii“ in Iv. Šašljevih „Bisernic“) ter razprava dr. Fr. Ilešiča: Početki štajersko-slovenske književnosti v XVIII. stoletju. Tiskala tiskarna sv. Cirila v Mariboru, 1906.

„Zgodovinska knjižnica“. Izdaje „Zgodovinsko društvo“ v Mariboru. I. oddelek: Pomožna znanstva. 2. zvezek: Prazgodovinske izkopine. Cena 40 vin. Tisk „Zvezne tiskarne“ v Celju 1906.

Ob koncu šolskega leta. Pod tem zaglavjem se hočemo ob kratkem ozreti na letošnja šolska izvestja kranjskih srednjih šol, opozoriti na znanstvene članke, ki jih prinašajo, in končno reči nekaj besed o našem srednjem šolstvu pa njega razvoju.

Začnimo s slovenskimi izvestji!

Peto izvestje mestne realke v Idriji ima na čelu dva članka, namreč: „Nekaj fizikalnih poizkusov“, spisal Julij Nardin (17 strani, z 12 slikami), in „Učni načrt za telovadbo na realkah“, preložil Ivan Bajželj (16 str.). — Pri terminologiji je prelagatelju pomagal prof. dr. Josip Tomišek, kakor čitamo v opombi.

Prvo izvestje škofovih zavodov v Št. Vidu nad Ljubljano prinaša kratek spis „Naši cilji in smotri“ (pisatelj ni podpisan), v katerem se razlaga, kakšni nameni so vodili škofa, ko je ustanavljal svojo gimnazijo. Pred običajnimi šolskimi vestmi je natisnjen še zapisnik učiteljske knjižnice, ki ga je sestavil Anton Jarc.

V izvestju c. kr. II. državne gimnazije v Ljubljani je priobčil marljivi dr. Janko Šlebinger članek: „Pisanice“, prvi slovenski pesniški almanah. (30 str.) V uvodu riše pisatelj novo dobo, ki se je začela pod vplivom prosvetljenega absolutizma v našem slovstvu v drugi polovici osemnajstega stoletja; natančno navaja vsebino vseh štirih zvezkov „Pisanic“ in na kratko označuje pesniški jezik v njih.¹⁾

S tem sem pri kraju s slovenskimi izvestji!

Izvestje I. državne gimnazije v Ljubljani priobčuje temeljit spis izpod peresa prof. Alfonza Paulina „Die Farne Krains“ (44 str.). To je pač najvažnejši članek, kar so jih letos prinesla kranjska srednješolska izvestja.

Izvestje gimnazije v Novem mestu ima na čelu četrto nadaljevanje članka „Das k. k. Staatsobergymnasium in Rudolfswert“ (16 str.) izpod peresa umrlega prof. dr. Gasperja Pamerja. Pisatelj razpravlja tu zgodovino novomeške gimnazije in govori pod zaglavjem „Die Anstalt in ihrem Verhältnisse zur Aussenwelt“ o počitnicah, šolnini in ustanovah.

Za izvestje gimnazije v Kranju je spisal ondotni katehet dr. Frančišek Perne članek „P. Tom Burke (1830—1883). Značajna slika iz zgodovine cerkvene zgovornosti. (Str. 18.) V uvodu podaja pisatelj kratko zgodovino irskega naroda, potem pa popisuje življenje slavnega irskega govornika P. Toma Burkeja pod temi-le zaglavji: I. Mladostna leta — šolanje — doma in v Italiji. II. Delovanje na Angleškem in na Irskem. III. V večnem mestu in v domovini. IV. V Ameriki. Opisovanje Burkeovega življenja v zadnji dobi in oceno njegove zgovornosti je odložil pisatelj za poznejši čas.

Za izvestje ljubljanske realke je opisal prof. Friderik Juvančič članek: „Über Gallizismen in Lessings kritischen Schriften“. (Str. 26.) — Pisatelj opredeli najprvo pojem besede „galicizem“ (= vsaka francoska jezikovna posebnost, potem vsako posnemanje francoščine v tujih jezikih), nato pa razklada, v koliko je vplivala francoščina na Lessinga, in sicer v leksikalnem, pa tudi slovničnem (frazеologičnem in sintaktičnem) oziru.

Med navedenimi članki prevladujejo nemški. Značilno za naše razmere! In vsebina! Slovence bodo zanimali le trije: Paulinov, Šlebingerjev in Pamerjev, saj se ozirajo na naše rastlinstvo, oziroma na našo literarno in obče prosvetno zgodovino. — Škoda, da ni napisal Paulin svojega članka v slovenskem jeziku. Prav tako škoda, da se ni našel domačin, ki bi bil pregledal zanimivi arhiv novomeške gimnazije in nam opisal nje zgodovino v našem jeziku. —

Klasifikacija je bila vobče ugodna. — Le žal, da je med domačini učitelji še vedno takih, ki trdijo, da je treba zato pritiskati na naše dijake in jih

¹⁾ O „Pisanicah“ je priobčena posebna ocena na str. 567. sl.

kar možno strogo cenzurirati, da se preveč ne pomnoži naš — duševni proletarijat. Tudi mnenje!

Po učnem načrtu so naše srednje šole pravzaprav nemškega značaja, ako odštejemo utrakvistne nižje razrede. Ministrstvo je sicer dovolilo, da se smejo na idrijski realki vsi predmeti v višjih razredih poučevati v slovenščini s tem pogojem, da se predlože za dotične predmete odobrene šolske knjige v slovenskem jeziku. Kakor čujemo, delujejo na idrijski realki z ravnateljem vred same mlade, čile, vnete moči. Ako bi bili ti mladi možje šli takoj na delo, ko so zvedeli o omejenem ministrskem dovoljenju, in poskrbeli potrebnih knjig, bi se bili že preteklo šolsko leto učili v V. razredu če že ne vsi, pa vsaj nekateri predmeti v materinščini. Ker se pa za to niso pobrigali — slišali smo o raznih obljubah, ki se žal niso izpolnile, — so se morali razen verouka vsi predmeti učiti v nemščini kakor na nemški realki v Ljubljani. Ko so ustanavljali mestno realko v Idriji, so govorili, da bo to prva slovenska srednja šola. A še danes ima nemški značaj!

Izpregovoriti hočem še o neki stvari. Že stara resnica je, da biva le v zdravem telesu tudi zdrav duh. In prav za zdravje naše ljube slovenske srednješolske mladeži vse premalo skrbijo. Le odprimo nemška srednješolska izvestja pa berimo, kako Nemci negujejo zdravje srednješolcev. Dijaške igre gojijo z največjo vnemo. Kako malomarno postopajo v tem oziru nekateri učitelji pri nas, o tem rajši molčimo! Šolske izlete, poučne in zabavne, prirejajo na nemških zavodih sistematično. Pri nas vržejo z običajnim majniškim izletom ljudem nekaj peska v oči, pa je stvar rešena. Dalje! V zdravstvenem oziru preiščejo vsako leto vse učence, od prvega do zadnjega, bolne in zdrave. Izmerijo jih po velikosti in po prsnem obsegu, stehajo jih, določijo stanje njih hranitve, pregledajo oči in ušesa, posebno natančno pa zobe. In pri nas! Koliko bi se tu lahko storilo od privatne strani, ako se že ne ganejo pristojna oblastva! Pa hočemo, da nam nebo nakloni boljših, lepših dni. Naklonimo, priborimo si jih sami s tem, da skrbimo za našo mladež, za njeno telesno in duševno zdravje.

S tem zaključujemo svoje opazke o naših srednjih šolah. Povedali smo odkrito svoje misli, nikogar nismo mislili žaliti, ampak le po svoje pripomoči, da se izboljšajo naše srednješolske razmere. I.

Zur Geschichte des volkstümlichen Hauses bei den Südslaven. Von dr. M. Murko Graz. (Separatabdruck aus Band XXXV und XXXVI [der dritten Folge Band V und VI] der Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien). Mit 9 Abbildungen im Texte. Wien. Im Selbstverlage der Anthropologischen Gesellschaft. 1906. — Prezanimiva studija, o kateri še izpregovorimo!

Die Ortsnamen des Gerichtsbezirkes Ferlach. Sonderabdruck aus dem 56. Programme des Staats-Obergymnasiums zu Klagenfurt. Johann Scheinigg. — O tej zanimivi in važni razpravi bomo pisali v prihodnji številki.

Seznamek markiranih potov v področju „Slov. plan. društva“ je ta mesec izdal osrednji odbor tega marljivega društva. Lično v platno vezana, zelo priročna knjižica obsega 6 tiskanih pol. Sprejeti so v seznamek vsi markirani poti „Slovenskega planinskega društva“, radi popolnosti zvez pa tudi nekatere nemarkirane ceste ob gorskih prelazih ter za zveze važni poti, ki so jih priredila druga društva. Gradivo je razdeljeno na 10 oddelkov, urejenih po zemljepisni legi in z lahko razpreglednostjo. Tako so v posebne skupine združeni poti v Podravske krajinah (na Kozjaku in na Pohorju), v Mislinjski in Šaleški pokrajini, v Savinskih planinah, v Posavskih pokrajinah pod Ljubljano in